

Förebyggande av fordonsolyckor på arbetsplatsen

Varje år omkommer ca. 5 500 människor i arbetsolyckor i EU. Av dessa är runt en tredjedel transportolyckor (*). Vanligtvis drabbas människor av olyckor genom att de blir påkörda eller överkörda av fordon i rörelse (t.ex. backande fordon), de faller ned från fordon, träffas av föremål som faller ned från fordon eller genom att fordonen välter. Dessa **olyckor kan undvikas med effektiv organisation och förebyggande åtgärder.**

Frekvensen olyckor är högre i **små och medelstora företag** med färre än 50 anställda. Råden i detta faktablad gäller fordonstransport i alla företagstyper och företagsstorlekar.

Arbetsgivarens ansvar

Bland kraven i relevanta europeiska direktiv (?) finns följande:

- Beaktande av minimikrav för säkerhet och hälsa på **arbetsplatsen** eller på **byggarbetsplatsen** vad gäller utrymningsvägar och nödutgångar, trafikvägar, riskområden, lastkajer, ramper.
- Tillhandahållande av säker **arbetsutrustning** (omfattar lämplighet, urval, säkerhetsgenskaper, säker användning, utbildning och information, inspektion och underhåll). Det finns likaså minimikrav för rörlig arbetsutrustning (t.ex. skydd om gaffeltruckar välter).
- Uppsättning av **varselskyltar för säkerhet och hälsa** där risker inte kan undvikas eller minskas på ett tillfredsställande sätt med förebyggande åtgärder.
- Tillhandahållande av **personlig skyddsutrustning** (t.ex. skyddshjälm, reflekterande arbetskläder) som är anpassade för de risker som förekommer och när riskerna inte kan förebyggas på annat sätt. Utrustningen skall vara bekväm att använda och väl underhållen samt inte orsaka att andra risker ökar.
- Efterlevnad av ett allmänt **regelverk** för säkerhet och hälsa, inklusive bedömning och förebyggande av risker, prioritering av kollektiva åtgärder för att eliminera risker, samråd med anställda, tillhandahållande av information och utbildning samt samordning av säkerhet med underleverantörer.

Minimikraven som fastställs i direktiven finns i **nationell lagstiftning** som även kan ställa ytterligare krav.

Anställda är skyldiga att samarbeta aktivt med arbetsgivarna om förebyggande åtgärder och att följa instruktioner enligt erhållen utbildning.

Samråd med personalen är ett krav. Utnyttjande av deras kunskap hjälper att säkerställa att risker lokaliseras och att praktiska lösningar genomförs.

Praktiskt olycksförebyggande

I det första steget ingår en **lämplig och tillfredsställande riskbedömning**:

1. Identifiera risker i samband med verksamhet kring arbetsfordon, t.ex. backande, inlastning och urlastning. Fråga: "Vad kan gå fel och varför?" t.ex. Kan människor skadas eller köras över? Kan de falla medan de lastar ett fordon?

2. Fastställ vilka arbetare som utsätts för olika risker. Detta gäller vanligtvis förare och andra arbetare, men kan också gälla besökare och allmänheten.
3. Bedöm risken för varje fara – sannolikhet att en skada uppstår och bedömning av dess svårighetsgrad. Räcker befintliga försiktighetsåtgärder till eller bör de förbättras?
4. Fastställ prioriteringar för åtgärder och genomför dem.
5. Se över riskbedömningen regelbundet och särskilt vid förändringar, t.ex. nya fordon, ändring av trafikvägar.

Kollektiva **åtgärder för att eliminera risker** – exempelvis förbättrad utformning av arbetsplatsen för att minimera transportolyckor – måste beaktas först. Skyltar osv. ska användas när risker inte kan elimineras. Nedan anges några områden som bör beaktas vid riskbedömning och val av förebyggande åtgärder.

Säkra arbetsplatser och säker arbetsutrustning

Undvik att behöva backa genom att utforma arbetsplatsen bättre. Använd säker arbetsutrustning för backande.

Tillhandahåll säker arbetsutrustning för **lastning och avlastning** av fordon.

Se till att **vägar ligger lämpligt** för fordons- och gångtrafik.

Om möjligt så **skilj gångvägar från fordonsvägar**. Om detta inte är möjligt måste lämpliga skyltar sättas upp. Säkerställ att det finns lämpliga övergångsställen. Överväg ett enkelriktat trafiksystem för att minska risken för sammanstötningar.

Säkerställ att **fordonsvägar är lämpliga** för typ och antal fordon som utnyttjar dem. Se till att de är tillräckligt breda och att vägytorna hålls i gott skick. Om möjligt avlägsna hinder. Är detta inte möjligt, säkerställ att de är klart synliga. Undvik skarpa kurvor i vägplaneringen. Ställ upp lämpliga fasta speglar i döda vinklar.

Säkerställ att lämpliga **säkerhetsanordningar** finns tillhanda. Skyltar för körriktning, hastighetsbegränsning och förkörsrätt kan vara nödvändiga. Bedöm om fysiska hastighetsbegränsningar, exempelvis vägbulor, är nödvändiga. Kanter på lastkajer, gropar osv. måste vara tydligt markerade och om möjligt utrustade med skyddsräcke.

IDEME

(*) Accidents at work in the EU in 1996, Statistics in Focus, Theme 3 - 4/2000, Eurostat.

(?) <http://europe.osha.eu.int/legislation/> innehåller länkar till **EU-lagstiftning**, uppgifter om kommissionens riktlinjer för små och medelstora företag och till medlemsstaternas webbplatser, som innehåller **nationell** lagstiftning för att genomföra direktiven och riktlinjerna.

Informationen i detta faktablad är inte avsedd att ersätta gemenskapernas eller medlemsstaternas officiella texter.

Säkerställ att **fordon underhålls** lämpligt. Förebyggande underhållsprogram krävs. Förare bör utföra grundläggande säkerhetskontroller innan de använder fordon, t.ex. kontroll av bromsar och ljus före arbetspasset.

Förar- och arbetspraxis

Kontrollera att **urvals- och utbildningsförfaranden** säkerställer att förare är kapabla att arbeta på ett säkert sätt. Förare skall kunna manövrera sina fordon och utföra dagligt underhåll. Förare skall vara medicinskt friska och ha god rörlighet, hörsel och syn. Endast personer som har valts ut, utbildats och som är auktoriserade att göra det skall få tillstånd att köra fordon.

Säkerställ att **belysning och sikt** garanterar säker passage genom arbetsplatsen (såväl inom- som utomhus). Särskilt riskabla områden, t.ex. korsningar, gångtrafikanter och hinder måste vara klart synliga. Synbarhetskläder (reflekterande) kan behövas för förare och/eller personer om de inte kan urskiljas tillräckligt väl.

Fordonssäkerhet

Säkerställ att **säkra och lämpliga fordon** används. Fordon bör köpas in med lämplig säkerhetsutrustning och bör uppfylla krävd standard. Fordon skall ha säkra in- och utstigningsmöjligheter. Föraren kan behöva skydd mot vältning eller mot fallande föremål. Överväg användning av hörbara varningssignaler, t.ex. på backande lastbilar, och blinkande ljussignaler på fordon för att de skall synas bättre.

Säker användning av gaffeltruckar

Gaffeltruckar är inblandade i många arbetsolyckor, ofta sker olyckorna när de backar. Bland faktorerna som ökar risken för olyckor räknas olämplig utbildning, otillräckliga varningskyltar, dåligt underhåll av truckarna, otillräcklig belysning och brist på utrymme.

Då det inte är möjligt att skilja gångvägar från fordonsvägar:

- Använd lämpliga varningskyltar och tydliga markeringar för att visa att vägar används både av fordon och gående.
- Överväg att använda ena sidan av vägen som gångväg och markera denna.
- Säkerställ att övergångar är tydligt markerade och att de är synliga för såväl gående personer som gaffeltruckförare.
- Inför ett enkelriktat trafiksystem om det skulle minska risken för sammanstötningar.
- Ägna särskild uppmärksamhet åt områden där gaffeltruckar möter annan trafik, t.ex. lastkajer.

Synlighet

- Gaffeltruckar måste göras tydligt synliga för personer i deras närhet, t.ex. med hjälp av blinkande signalljus, reflektorer och backljus. Likaså skall personer i närheten vara synliga för föraren, t.ex. med hjälp av reflekterande kläder.
- Varningsljus skall blinka permanent när gaffeltrucken används.
- Överväg användning av ljudsignaler, särskilt på livliga och bullriga arbetsplatser. Ljudsignaler bör användas innan man kör igenom dörrar, runt döda vinklar eller innan man backar.
- Minimera behovet av backande, t.ex. genom användning av ett enkelriktat vägsystem. Sätt upp välplacerade speglar för att förare skall få full överblick. Säkerställ att de används.
- Försäkra dig om att föraren har sett dig om du arbetar i närheten av en gaffeltruck. Gå inte bakom gaffeltruckar.

Kör säkert

- Sänkta hastighetsbegränsningar behövs i livliga verksamhetsområden, särskilt om gång- och fordonstrafik inte skiljs.
- Håll vägar fria från skräp och rörliga hinder.
- Undvik skarpa kurvor. Fasta speglar kan förbättra sikten på ställen där döda vinklar inte kan undvikas.
- Laktta din omgivning när du arbetar eller kör.
- Var uppmärksam i dörrar, på övergångar eller gångvägar där personer eller fordon plötsligt kan komma gående eller körande.

Kontrollista för förare

- Kör inte om din körförmåga är nedsatt, t.ex. på grund av sjukdom eller dålig sikt.
- Försäkra dig om att du förstår hur fordonet skall hanteras och var gränserna för dess säkra handhavande ligger.
- Genomför dagliga kontroller och anmäl alla problem.
- Du skall kunna och följa arbetsplatsens alla regler, inklusive de för nödsituationer.
- Förstå signalsystemet.
- Håll säker hastighet. Var försiktig när du närmar dig kurvor eller hörn.
- Förvissa dig om att det inte finns några personer, fordon eller andra hinder bakom dig innan du backar.
- Om sikten är begränsad från din förarplats, använd hjälpmedel (t.ex. speglar) eller en person för att signalera. Om signalmannen försvinner ur ditt blickfält eller hjälpmedlet är defekt – STANNA!
- Stoppa motorn innan du gör eventuella justeringar eller tar bort skydd.

Ytterligare information / Hänvisningar

Ytterligare information om god säkerhetspraxis finns på arbetsmiljöbyråns webbplats <http://osha.eu.int> Alla arbetsmiljöbyråns publikationer kan laddas ned gratis. "Förebyggande av arbetsolyckor" är temat för Europeiska arbetsmiljöveckan 2001 som organiseras av medlemsstaterna i oktober 2001. Ytterligare information finns på <http://osha.eu.int/ew2001/>. Arbetsmiljöbyråns webbplats har länkar till *medlemsstaternas webbplatser* där nationell lagstiftning och nationella riktlinjer om transport på arbetsplatsen finns. <http://se.osha.eu.int/> för Sverige <http://fi.osha.eu.int/> för Finland